Nationaal Coördinator
Terrorismebestrijding en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 54

April 2021

1. Dreigingsniveau

Het dreigingsniveau wordt op basis van DTN 54 vastgesteld op niveau 3. Een terroristische aanslag in Nederland is voorstelbaar. Er zijn op dit moment in Nederland personen die radicaliseren of sterk geradicaliseerd zijn en een dreiging (kunnen) vormen. Momenteel zijn er geen aanwijzingen dat personen in Nederland een aanslag voorbereiden. Wel is het voorstelbaar dat een eenling overgaat tot het plegen van aanslag. De afgelopen jaren zijn aanslagen in Europa veelal door islamistische en jihadistische alleenhandelende daders gepleegd, bij wie extremistisch gedachtegoed soms gepaard kan gaan met psychosociale of psychiatrische problemen. De aanslagen in Frankrijk en Oostenrijk in het najaar van 2020 passen in het beeld van de dreiging die kan uitgaan van individuen. Het dreigingsniveau is gebaseerd op de onderstaande elementen.

Nederlandse jihadistische beweging

De jihadistische beweging in Nederland is zowel sociaal als ideologisch gefragmenteerd en ontbeert charismatisch leiderschap, hiërarchie of een sterke structuur. De beweging voelt de druk van repressieve overheidsmaatregelen, hetgeen heeft geleid tot afgenomen motivatie om activiteiten te organiseren. De geweldsdreiging blijft aanwezig omdat binnen de beweging aanslagen op Nederland nog altijd als legitiem middel worden gezien. Deze dreiging kan ook weer toenemen door bijvoorbeeld het vrijkomen van personen van een Terroristenafdeling (TA), terugkeerders of externe ontwikkelingen in binnen- en buitenland. De komende jaren zijn bepalend voor de jihadistische beweging: indien ze verder desintegreert kan dat leiden tot krimp en een minder ontvankelijke omgeving voor potentieel gevaarlijke jihadisten die uit gevangenschap terugkeren in de samenleving.

Aanslagen

De aanslagen door alleenhandelende daders in Frankrijk en Oostenrijk en verschillende arrestaties in Europa tonen dat de jihadistische dreiging voortduurt. De situatie is echter onvergelijkbaar met de periode 2014-2017, toen meer aanslagen plaatsvonden die bovendien soms grootschalig en

complex waren. In 2020 in Europa vonden meer aanslagen plaats dan in 2019, maar het aantal dodelijke slachtoffers was lager. Het huidige type aanslagen lijkt doorgaans provisorisch van aard te zijn. Het is aannemelijk dat dergelijke kleinschalige aanslagen met veelal weinig slachtoffers blijven plaatsvinden in Europa en Nederland.

Jihadisme internationaal

Hoewel de slagkracht van ISIS geenszins in de buurt komt van de hoogtijdagen van 'het kalifaat' pleegde de organisatie ook afgelopen periode geregeld aanslagen in Syrië en Irak. Jihadistische groeperingen geaffilieerd aan al Qa'ida en ISIS vormen in verschillende delen van sub-Sahara Afrika regionale dreigingen. Daarbij kunnen ook westerse en Nederlandse belangen worden geraakt.

Rechts-terrorisme

Veelal jonge getroebleerde Nederlanders kunnen zich aangetrokken voelen tot de groeiende internationale rechts-extremistische internetwereld die op kleine schaal in het Nederlands doorklinkt in heimelijke digitale groepen. De mogelijkheid dat een extreemrechts georiënteerde alleenhandelende dader in Nederland een aanslag pleegt is voorstelbaar. Bovendien zijn er personen die vanuit rechts-extremistische, maar ook vanuit anti-overheidshoek, soms (online) dreigen met ernstig geweld. Dit is nog niet concreet geworden.

Onrust ten tijde van COVID-19

In het afgelopen 'corona-jaar' is in Nederland sprake van wisselwerking tussen een activistische bovenlaag die in de openbare ruimte demonstreert en een radicale onderstroom die ageert tegen de coronamaatregelen. Hierdoor is een context ontstaan waarbinnen de drempel om tot extremistische gedragingen te komen is verlaagd. De aanhoudende coronamaatregelen kunnen met name een trigger zijn voor buitenwettelijk gedrag van potentieel gewelddadige eenlingen (PGE). Thans is er voornamelijk sprake van verstoringen van de openbare orde.

2. Terroristische dreiging in en tegen Nederland

De belangrijkste terroristische dreiging komt nog altijd vanuit de Nederlandse jihadistische beweging. Deze dreiging lijkt in 2020 iets afgenomen in vergelijking met eerdere jaren. Zo zijn er de afgelopen periode geen arrestaties geweest van Nederlandse jihadisten die verdacht werden van het voorbereiden van een terroristische aanslag. Er blijft echter wel een geweldsdreiging van de Nederlandse jihadistische beweging uitgaan. Los van de geweldsdreiging kan ook worden geconcludeerd dat de jihadistische beweging in Nederland in de afgelopen periode verder is gefragmenteerd, waardoor de slagkracht is verminderd.

Het blijft moeilijk te voorspellen wie uiteindelijk de stap naar geweld maakt, zeker wanneer het gaat om geweld dat in isolement wordt voorbereid en uitgevoerd, zoals afgelopen najaar het geval was bij meerdere aanslagen in Europese steden. Deze aanslagen, waarvan er enkele een relatie hadden met vermeende blasfemie, hebben vooralsnog niet geleid tot zichtbaar toegenomen actiebereidheid of copycatgedrag bij Nederlandse jihadisten. Het is eveneens voorstelbaar dat de dreiging vanuit de jihadistische beweging op termijn weer toeneemt als gevolg van de eventuele terugkeer van uitreizigers en de vrijlating van jihadisten die nu nog op de terrorisme-afdeling verblijven. Deze 'veteranen' hebben bewezen geweldsbereid te zijn en beschikken soms over strijdervaring. Als gevolg hiervan hebben zij binnen de Nederlandse jihadistische beweging een bepaalde status waardoor ze op anderen binnen de beweging een inspirerende werking kunnen hebben en er onderling wellicht meer eenheid kan ontstaan. De komende jaren zijn daarom cruciaal. Indien de Nederlandse jihadistische beweging verder versplintert en krimpt, zal er een minder ontvankelijke omgeving zijn waar potentieel gevaarlijke jihadisten na de vrijlating naar kunnen terugkeren.

Jihadistische beweging in Nederland

De jihadistische beweging in Nederland bestaat uit ongeveer vijfhonderd personen die het jihadisme aanhangen. Qua omvang is de jihadistische beweging sinds 2018 ongeveer

gelijk gebleven, waarbij een beperkt aantal individuele aanhangers lijkt toe en uit te treden.
De weinig hiërarchische hoofdstroom wordt gevormd door meerdere sociale netwerken en gelijkgestemde individuen die al vele jaren met elkaar in contact staan. Hoewel deze hoofdstroom de afgelopen jaren verder is gefragmenteerd als gevolg van onder meer arrestaties van sleutelfiguren en persoonlijke en ideologische conflicten, heeft zij nog steeds een centrale positie binnen de Nederlandse jihadistische beweging. Daarnaast zijn er ook losse kleine netwerken en individuele aanhangers van het jihadi-salafisme die grotendeels buiten deze hoofdstroom verkeren, maar die wel een sterke (online) verbondenheid voelen met andere jihadisten in binnen- en buitenland.

De Nederlandse jihadistische beweging houdt zich bezig met kennisverdieping, zendingswerk (*dawah*), fondsenwerving (veelal bedoeld voor uitreizigers), het organiseren van sociale activiteiten en de vervaardiging en verspreiding van propaganda. Hierbij is fondsenwerving voor vrouwen in de opvangkampen en uitreizigers elders een van de meest significante activiteiten gebleken, omdat het een van de weinige manieren is voor Nederlandse jihadisten om nog een concrete bijdrage te leveren aan de jihadistische strijd (behalve afreizen of een aanslag plegen). Jihadisten en sommige salafisten zijn ongeacht onderlinge ideologische verschillen solidair met deze vrouwen en kinderen en roepen de moslimgemeenschap op dat ook te zijn.

Vooralsnog ondervindt de Nederlandse jhadistische beweging blijvend negatieve gevolgen van repressieve overheidsmaatregelen en het wegvallen van aanjagers door detentie, uitreis of demotivatie. Dit heeft geleid tot een toegenomen veiligheidsbewustzijn en een verminderde motivatie om nog activiteiten te organiseren en initiatieven te ontplooien.

Daarnaast nemen jihadistische groepen en individuen in Nederland elkaar en andere moslims voortdurend de maat. In

sommige gevallen leidt dit er zelfs toe dat ze elkaar de rug toekeren. Een groot deel van de Nederlandse beweging identificeert zich waarschijnlijk meer met de jihadistische geloofsleer dan met een specifieke organisatie zoals ISIS. Hoewel ISIS waarschijnlijk relatief de meest populaire jihadistische organisatie is gebleven, is de sympathie niet meer zo onvoorwaardelijk en uitsluitend voor ISIS. Daarnaast ontbreekt het nog altijd aan een nieuwe focus, sinds ISIS in 2018 grote territoriale verliezen leed en er hebben zich sindsdien geen nieuwe mobiliserende kwesties voorgedaan. Ook zijn er geen nieuwe leiders en aanjagers binnen de beweging zichtbaar die de intentie én de leiderschapskwaliteiten bezitten om de gefragmenteerde beweging te mobiliseren. Hierbij speelt mogelijk mee dat vrijgelaten jihadisten beperkende maatregelen opgelegd hebben gekregen. Ook valt op dat Nederlandse jihadisten weliswaar hun zorgen uitspreken over zaken als de situatie van de Rohinya's, Oeigoeren of de vrouwen in de Syrisch-Koerdische opvangkampen, maar dat dit in Nederland vooralsnog geen mobiliserende kwesties zijn die tot geweldsbereidheid hebben geleid.

Weinig terroristische propaganda in online open groepen

Zoals eerder beschreven in DTN 52 en 53 is de aanwezigheid van de expliciete jihadistische boodschap op Nederlandstalige sociale media kanalen in open groepen sterk verminderd. De aanslagen in Frankrijk en Oostenrijk hebben dat niet veranderd. Uit Nederlandstalige jihadistische hoek is in open groepen nauwelijks direct op de aanslagen of de dader(s) gereageerd. De situatie van vrouwen in opvangkampen in het strijdgebied, de Franse maatregelen tegen de radicale islam en theologische discussies waren belangrijke onderwerpen waarover Nederlandse jihadisten en salafisten online schreven. Ondanks het welhaast ontbreken van terroristische content in relatie tot de aanslagen in Frankrijk en Oostenrijk wordt de jihadistische strijd wel in algemene termen verheerlijkt. Met name moslimjongeren en andere sympathiserende lezers kunnen hiermee vatbaar worden gemaakt voor een afstandelijke, strijdbare en in het uiterste geval gewelddadige

opstelling jegens niet- en andersgelovigen of Nederlandse instituties.

Door interventies van sociale mediabedrijven en repressief overheidsoptreden is het moeilijker geworden om jihadistische propaganda te verspreiden. Hierdoor moeten jihadisten gebruik maken van besloten groepen en minder gangbare chatapplicaties. Hierdoor wordt het bereik beperkt en blijft de boodschap grotendeels binnen het eigen jihadistische netwerk. De online propaganda voor de instandhouding van de jihadistische beweging zal ook via Facebook blijven plaatsvinden. Er is namelijk nog geen alternatief platform met hetzelfde bereik.

Jihadistische online initiatieven proberen in te spelen op mogelijke (permanente) verwijdering van de sociale media pagina's door alternatieve pagina's op te starten. Het opzetten van back-upkanalen is niet alleen een beproefde methode van jihadisten, maar ook van rechtsextremisten (Zie hoofdstuk Extremisme, radicalisering en polarisatie). Met behulp van deze back-upkanalen proberen zij hun online afwezigheid tot het minimum te beperken en blijvend propaganda te verspreiden. Zolang fysieke contacten vanwege de coronacrisis minder makkelijk zijn, is het mogelijk dat jihadisten nog meer online contacten aangaan en propaganda uitwisselen. Hierdoor kunnen Nederlandse jihadisten in contact komen met buitenlandse personen en netwerken met een aanslagintentie. Dat soort contacten kunnen een dreigingsverhogende werking hebben.

Arrestaties

Op 16 maart 2021 werd naar aanleiding van een ambtsbericht van de AIVD in Zutphen een dertigjarige man gearresteerd die wordt verdacht van het dreigen met een terroristisch misdrijf. Hij wordt daarnaast verdacht van opruiing tot terrorisme via sociale media. Daarnaast werd eind 2020 een Syrische statushouder in Rijssen gearresteerd op verdenking van lidmaatschap van een terroristische strijdgroep in Syrië. Ook werd medio januari 2021 op verzoek van het Nederlandse

Openbaar Ministerie in Griekenland een Syrische vluchteling met een Nederlandse verblijfsvergunning aangehouden, eveneens op verdenking van deelname aan een terroristische organisatie in Syrië. Beide statushouders worden verdacht van terroristische feiten die begaan zijn in Syrië en Irak. Er zijn geen aanwijzingen dat zij plannen hadden voor aanslagen tegen Nederland.

Strafzaken en detentie

Afgelopen oktober werden twee Marokkaanse mannen veroordeeld tot 8 jaar cel wegens het voorbereiden van een grote terroristische aanslag in Nederland. Beide mannen, die illegaal in Nederland verbleven, werden in 2018 opgepakt in Rotterdam-Zuid na een ambtsbericht van de AIVD. Uit de gegevens op hun telefoon bleek dat zij al potentiële doelwitten hadden bekeken, online naar handleidingen voor explosieven hadden gezocht en een afscheidsvideo hadden opgenomen.

Momenteel verblijven er nog tientallen verdachte en veroordeelde jihadisten op de Terroristenafdeling (TA) in de gevangenissen in Vught, Rotterdam en Zwolle. Binnen de TA's vindt nieuwe netwerkvorming en onderlinge beïnvloeding plaats, waarbij het door de hoge bezettingsgraad voor gevangenispersoneel moeilijk kan zijn om zicht te krijgen op dergelijke processen en een goed differentiatiebeleid te voeren. Deze onderlinge beïnvloeding kan bijdragen aan de dreiging die uitgaat van terrorismegedetineerden zowel binnen de TA als na vrijlating. Dat jihadisten na vrijlating een reële dreiging kunnen vormen bleek eind 2020 uit de aanslagen in Dresden en Wenen, die werden gepleegd door jihadisten die eerder gedetineerd waren (zie hierover hoofdstuk 3). In 2021 komen in Nederland verschillende jihadistische gedetineerden vrij, waaronder een aantal mannen die gedetineerd zaten vanwege hun deelname aan de strijd in Syrië en Irak.

Gökmen T.- de aanslagpleger van de aanslag in Utrecht maart 2019- heeft medio februari 2021 een medewerker in TA De Schie meermaals in zijn wang gestoken met een zelfgemaakt wapen. T. had waarschijnlijk tot doel willekeurig TA-personeel

te verwonden of te doden. De naar het oordeel van het Pieter Baan Centrum verminderd toerekeningsvatbare T. werd in 2020 tot een levenslange gevangenisstraf veroordeeld voor de aanslag in Utrecht. Het Openbaar Ministerie onderzoekt of het motief van T. voor de steekpartij op de TA, evenals bij de aanslag in Utrecht, gelegen is in een complex aan persoonlijke factoren en extremistische denkbeelden.

Nederlandse uitreizigers en terugkeerders

Het totale aantal naar Syrië en Irak uitgereisde personen (zoals bijgehouden door de AIVD) is circa 305. Hiervan zijn zo'n honderd personen gesneuveld, en circa 65 teruggekeerd – waarvan het merendeel in de beginfase van het conflict. In totaal bevinden zich nog zo'n honderdtien uitreizigers in Syrië en Irak. Hiervan zitten ongeveer veertig volwassenen in opvangkampen of detentie in Noordoost-Syrië. Ongeveer twintig uitreizigers bevinden zich in Turkije. Circa dertig personen zijn nog aangesloten bij jihadistische groeperingen in Noordwest-Syrië. Ook zijn er nog minstens 215 kinderen van tenminste een Nederlandse ouder in het gebied, waarvan circa 70 in de opvangkampen in Noordoost-Syrië.
De potentiële dreiging die uitgaat van toekomstige terugkeerders is vergelijkbaar aan de dreiging van terugkeerders die momenteel in detentie zitten. De huidige uitreizigers verblijven vaak al meer dan zes jaar in strijdgebied. Mannelijke uitreizigers hebben er in de regel strijdervaring opgedaan. Per individu verschilt welke training zij hebben door doorlopen en welke ervaringen zij hebben opgedaan. Ook vrouwelijke uitreizigers zijn vaak langdurig blootgesteld aan indoctrinatie en geweld. Vooralsnog is te zien dat van de eerdere terugkeerders ongeveer een derde deel niet terugkeert naar het oude netwerk dat zij voor de uitreis in Nederland hadden. Het is echter voorstelbaar dat toekomstige terugkeerders, die tot het einde van het kalifaat zijn gebleven, na detentie wel hun oude netwerk zullen opzoeken. Omdat degenen die na de val van het kalifaat terugkeerden de komende jaren in detentie zullen doorbrengen, zal pas over enkele jaren zichtbaar zijn welk effect zij op de Nederlandse jihadistische netwerken hebben.

Verplaatsing Nederlandse vrouwen van steeds onveiliger al Hawl naar al Roj

De Syrisch-Koerdische autoriteiten verplaatsen sinds een aantal maanden buitenlandse ISIS-vrouwen van opvangkamp Al Hawl naar het veel kleinere opvangkamp al Roj. De veiligheidssituatie voor vrouwen in al Roj is aanzienlijk beter dan in Al Hawl. Onder de verplaatste vrouwen bevindt zich ook een aantal Nederlandse. Er is sprake van toenemend geweld in al Hawl. Sinds het einde van 2019 is het voor de lokale (Koerdische) autoriteiten steeds lastiger geworden om de orde en veiligheid te handhaven in het kamp. Volgens de Verenigde Naties zouden er alleen al in de eerste helft van januari een dozijn moorden zijn gepleegd onder de kampbevolking. Volgens mensenrechtenonderzoekers en VN-medewerkers waren dit er aan het begin van februari al 18, en medio maart zou dit aantal - volgens kampbewakers – opgelopen zijn naar 40. Ook een lokale medewerker van Artsen zonder Grenzen' werd eind februari vermoord. Ter vergelijking, vorig jaar zouden in totaal 35 personen zijn omgebracht. Volgens diezelfde kampbewakers zouden er 'sleeper cells' actief zijn. Het hoofd van de Public Relations afdeling van het kamp stelt dat er een ondergrondse sharia rechtbank actief is in het kamp, en dat (nachtelijke) moordcommando's in opdracht van de rechtbank actief zijn. Waarschijnlijk spelen ISIS-aanhangers in al Hawl een belangrijke rol bij deze ontwikkelingen.

Mogelijk Nederlandse link met rechts-extremistische groep The Base

Eind oktober 2020 zijn in twee afzonderlijke zaken twee jongeren aangehouden op verdenking van 'rechts-extremistische opruiing en misdrijven met een terroristisch oogmerk'. Bij de doorzoeking van de ouderlijk huizen van de verdachten is beslag gelegd op grote hoeveelheden nazimateriaal, waaronder een hakenkruisvlag, uniformen, posters, digitale gegevensdragers en verboden messen. Ze worden ervan verdacht deel uit te maken van de Amerikaanse rechts-extremistische (online) groep The Base ; dit is geen traditionele organisatie, maar een verzameling van personen die verbinding zoeken op het internet, via fluïde verbanden met

een gemeenschappelijk gedachtegoed. Eind 2019 en begin 2020 zijn in de Verenigde Staten acht aanhangers van The Base gearresteerd. Verschillenden onder hen worden beticht van het beramen van aanslagen om zo onrust en raciaal geweld uit te lokken. Binnen groepen zoals The Base, waarover de NCTV de afgelopen twee jaar in meerdere DTN's heeft bericht, wordt onder meer gesproken over het omverwerpen van de regering en de democratie, het starten van een rassenoorlog en het vestigen van een witte etnostaat. Sinds de rechts-terroristische aanslag in Christchurch Nieuw-Zeeland (maart 2019) liggen dit soort groeperingen onder het vergrootglas van Westerse veiligheidsdiensten.

Het vorige DTN wees op het ontstaan van een geheel nieuwe generatie rechts-extremisten, opgegroeid met internet en communicatie-apps. Zij worden niet snel lid van gekende bewegingen, maar komen juist via online groepen en versleutelde chats in aanraking met rechts-extremistisch gedachtegoed. Ook Nederlandse jongeren zijn actief in nationale en internationale chatgroepen waarin wordt gesproken over accelerationisme, rassenhaat, antisemitisme, fascisme en nationaal-socialisme.[1] Ook worden wapenhandleidingen en zeer provocatieve en gewelddadige propaganda gedeeld. Er is sprake van verheerlijking van rechts-terroristische aanslagplegers en van Adolf Hitler. Bovenal fungeren dergelijke groepen als echokamers, waarbinnen Nederlandse eenlingen geen tegenspraak krijgen en alleen met gelijkgestemden converseren. Het gevaar blijft bestaan dat eenlingen groepjes gaan vormen en dat deze online radicalisering de drempel tot het plegen van een (terroristische) geweldsdaad verlaagt. De actieve Nederlandse veelal jonge deelnemers van dergelijke groepen hebben vaak te kampen met een moeilijke thuis- of schoolsituatie. Er is bijvoorbeeld sprake van verwaarlozing, mishandeling of alcoholgebruik van een van de ouders of van pesten.

[1] Accelerationisme is het extreemrechtse gedachtegoed waarbij het creëren of versnellen van chaos wordt nagestreefd, om zo een rassenoorlog en de vervanging van de democratie door een witte etnostaat te bespoedigen. Zie ook Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 52, NCTV, mei 2020.

Bovendien hebben de meeste personen kenmerken van (vormen van) klinische of persoonlijkheidsstoornissen, zoals depressie of autisme. De combinatie van deze kwetsbaarheid met een herhaalde onderdompeling in de online echokamers kan leiden tot radicalisering en zelfs tot gebruik van geweld.

3. Dreiging in en tegen het Westen

Aanslagen 2020 herbevestigen jihadistische dreiging

In het najaar van 2020 zijn in diverse West-Europese landen aanslagen gepleegd met een radicaalislamistisch of jihadistisch motief. Na de val van het 'ISIS-kalifaat' was de terroristische dreiging in de publieke beleving afgenomen. In 2020 hebben er in Europa meer kleinschalige aanslagen plaatsgevonden dan in 2018 en 2019 samen. Het is moeilijk om hiervoor een verklaring te geven. De aanslagen in Frankrijk en Oostenrijk in laatste kwartaal van vorig jaar illustreren de jihadistische dreiging in Europa. Van facilitering en aansturing door terroristische groepen in het buitenland (ISIS of al Qa'ida) lijkt bij de gepleegde aanslagen in het najaar van 2020 geen sprake te zijn. Bij diverse aanslagen blijkt wel dat met name de gewelddadige antiwesterse ideologie van ISIS een inspirerende rol heeft gespeeld.

In 2020 is in Frankrijk een aantal aanslagen gepleegd. De onthoofding van Samuel Paty, een leraar die cartoons van Charlie Hebdo had getoond, leidde medio oktober 2020 tot massaal protest. De Franse aanpak van het islamisme werd daarop verder geïntensiveerd. Twee weken later, op 29 oktober, vermoordde een Tunesiër, die kort ervoor illegaal Frankrijk was ingereisd, drie mensen met een mes in een kerk in Nice. Hij werd neergeschoten door de politie en gearresteerd. Ook buiten Frankrijk hadden de aanslagen aanzienlijke maatschappelijke impact. Enkele dagen na de aanslag in Nice, op 2 november, schoot een Oostenrijker van Macedonisch-Albanese afkomst op meerdere plaatsen in het centrum van Wenen op mensen. De man, die was geïnspireerd door de ideologie van ISIS, doodde vier personen voordat hijzelf werd doodgeschoten.

De aanslagen in Europa passen qua actoren en modus operandi in het dreigingsbeeld zoals dat de laatste jaren geldt voor diverse West-Europese landen, inclusief Nederland. Al geruime tijd geldt dat aanslagen door kleinere cellen en alleenhandelende jihadisten waarschijnlijker zijn dan complexe

en grote aanslagen door terroristische organisaties zoals in de periode 2014-2017.
ISIS blijft wel online oproepen geweld te gebruiken tegen het Westen. Mede hierdoor blijft de organisatie twee jaar na de val van het kalifaat nog steeds relevant voor de dreiging tegen het Westen. Zo zijn februari 2021 in Duitsland en Denemarken in totaal veertien arrestaties verricht in verband met een onderzoek naar vermeende aanslagplannen van drie Syrische broers die waarschijnlijk werden geïnspireerd door de gewelddadige ideologie van ISIS.

Vermeende blasfemie leidt weer tot geweld

Bij de aanslag in Parijs op 25 september vlakbij de voormalige redactie van *Charlie Hebdo* en bij de aanslag op Paty op 16 oktober was er een duidelijke relatie met (gepercipieerde) blasfemie. De aanslagen in Frankrijk vonden plaats kort nadat enkele karikaturen van de profeet Mohammed opnieuw door het blad Charlie Hebdo waren afgedrukt. Dit gebeurde naar aanleiding van de rechtszaak tegen betrokkenen bij de aanslag op de redactie van het blad op 7 januari 2015. Internationaal ontstond over deze herpublicatie opnieuw ophef bij islamisten en jihadisten. Sommigen riepen op tot geweld tegen Frankrijk. Daarbij waren er zowel protesten vanuit de Pakistaanse TLP-partij, die blasfemie sterk heeft gepolitiseerd, als oproepen tot vergelding door terroristische organisaties zoals ISIS en Al-Qa'ida op het Arabisch Schiereiland (AQAS).

Deze protesten en oproepen resoneerden mogelijk bij de eenlingen die overgingen tot geweld, zoals bij de aanslagen in Parijs. De dreiging om het beledigen van de profeet te vergelden, kan voortkomen uit meer radicaalislamistische stromingen dan alleen het jihadisme. Hierdoor valt deze dreiging minder makkelijk te detecteren voor veiligheidsdiensten en is tevens onvoorspelbaarder. Ook lijkt er sprake te zijn van veranderende doelwitten. Waar eerder vooral de vermeende blasfemisten zelf gevaar liepen, is gebleken dat nu ook docenten en willekeurige burgers een doelwit kunnen vormen.

Zorgen in Europa om terugkeerders en vrijkomende terrorismegedetineerden

Hoewel de daders van de aanslagen in de herfst van 2020 in Europa geen terugkeerders uit buitenlandse jihadgebieden waren, blijven bij de Europese autoriteiten zorgen bestaan over het geweldspotentieel dat uit deze groep voortkomt. In totaal zijn circa 5.000 jihadisten vanuit Europese landen naar Syrië en Irak gereisd, van wie circa 25 procent naar Europa is teruggekeerd. Jihadistische terugkeerders kunnen vanwege de opgedane strijdervaring, een netwerk en het vergaarde aanzien nu en in de toekomst een mobiliserende rol spelen binnen jihadistische netwerken in Europa waardoor de geweldsdreiging kan worden verhoogd.

In de meeste gevallen blijven Europese terugkeerders het jihadistisch gedachtegoed aanhangen en re-integreren zij in jihadistische netwerken. Waarschijnlijk speelt slechts een klein aantal terugkeerders een centrale of leiderschapsrol binnen deze jihadistische netwerken. De achtergrond van de daders van de aanslagen in Wenen en Dresden (een afgewezen 20-jarige asielzoeker uit Syrië viel op 4 oktober twee Duitse toeristen met een mes aan, van wie er één overleed) toonde de veiligheidsrisico's die kunnen ontstaan door het vrijkomen van terrorismegedetineerden. Diverse Europese landen wijzen al langer op dit risico. De dader in Wenen was eerder veroordeeld vanwege een verijdelde uitreispoging met als doel om zich aan te sluiten bij ISIS. Ook de dader van Dresden zat eerder vast voor onder meer rekrutering van ISIS-strijders en aanslagplanning. Met name de vrijlating op Europees grondgebied van geweldsbereide personen kan de komende jaren de nodige veiligheidsrisico's opleveren.

ISIS-aanhangers blijven bouwen aan internationale netwerken

ISIS blijft de ambitie houden om aanslagen te plegen in Europa. Hiertoe probeert ISIS de relaties met ISIS-aanhangers in Europa te cultiveren. Vice versa proberen ISIS-aanhangers in Europa niet alleen onderling de (online) banden te verstevigen, maar ook die met jihadisten in andere

werelddelen en die met ISIS in Syrië en Irak. Dit heeft de afgelopen periode in Europa echter niet geleid tot aanslagen die gecoördineerd of aangestuurd waren door ISIS in Syrië en Irak.

Ook Al Qa'ida wil aanslagen plegen maar de praktijk is weerbarstig

Net als ISIS blijft Al Qa'ida bouwen aan internationale netwerken. Daarbij zijn er wel accentverschillen. Waar ISIS er vooral voor kiest om dit via de aanhangers te doen (bottom-up) doet Al Qa'ida dit meer vanuit de centrale organisatie. Hoewel al Qa'ida steeds de intentie heeft om aanslagen te plegen in een westers land of tegen een westers doelwit elders, is de praktijk voor de organisatie weerbarstig. In het vorige DTN werd al geconstateerd dat de externe aanslagcapaciteit van al Qa'ida in Syrië waarschijnlijk is aangetast door de dood van meerdere leiders. Ook in Afghanistan en Iran ligt de organisatie onder vuur en werden diverse ervaren leiders gedood. De organisatie heeft in deze en andere strijdgebieden niet alleen te lijden onder druk van militaire-eenheden, maar ook van inlichtingen- en veiligheidsdiensten en van concurrerende groeperingen. Tot slot speelt mee dat sommige aan al Qa'ida geaffilieerde organisaties in Afrika zich eerder op lokale conflicten richten dan op het treffen van het westen of van westerse doelwitten in het buitenland. Dit geldt echter niet voor alle gelieerde organisaties, zoals blijkt uit de dreiging die van al Shabaab vanuit Somalië (zie hoofdstuk 4) tegen het Westen kan uitgaan.

Rechts-terroristisch geweld tijdens verkiezingen VS

Tijdens de gepolariseerde verkiezingen in de Verenigde Staten, met de bestorming van het Capitool als exemplarisch sluitstuk, dreigde ook rechts-terroristisch geweld. Een voorbeeld hiervan was een verijdeld plot om de gouverneur van Michigan te ontvoeren. De dertien mannen die dit wilden doen waren onderdeel van de Boogaloo-beweging. Deze beweging heeft enige overlap met de accelerationistische denkbeelden van de in Groot-Brittannië op de terrorismelijst geplaatste online

groepering Feuerkrieg Division. Dit soort groepen proberen een burgeroorlog te ontketenen. Tot op heden blijft de dreiging vanuit deze groepen in Europa beperkt, maar de gebeurtenissen in de VS kunnen een inspirerende werking hebben. Deze groepen houden de aandacht van de veiligheidsdiensten. De rechtszaak van twee Nederlanders die worden gelinkt aan de rechts-extremistische Amerikaanse online groep The Base (zie hoofdstuk 2) laat zien dat heimelijke rechts-terroristische groepen uit de Verenigde Staten ook in Europa proberen hun voet aan de grond te krijgen.

4. Internationale ontwikkelingen

ISIS en Al-Qa'ida onder druk in Syrië en Irak

In Syrië is er sprake van een militaire patstelling. De militaire situatie zal ook aankomende tijd hoofdzakelijk worden bepaald door Turkije, Rusland en (hoogstwaarschijnlijk) de Verenigde Staten. Dit laatste land zal zijn militaire aanwezigheid in Noordoost-Syrië waarschijnlijk willen handhaven, niet alleen om ISIS te bestrijden, maar ook vanwege geopolitieke overwegingen. Afgelopen jaren is er in Noordwest-Syrië een patroon ontstaan, waarbij beperkte offensieven van het regime – ondersteund door Rusland – werden gevolgd door wapenstilstanden met door Turkije ondersteunde milities. Op deze manier kon Damascus langzaam zijn gebiedscontrole uitbreiden. De grenzen aan deze langzame gebiedsuitbreiding komen echter in het zicht. Turkije zal zich waarschijnlijk sterk(er) gaan verzetten tegen een verder oprukkend regime. Het heeft veel geïnvesteerd in het gebied en zal een grote vluchtelingstroom willen voorkomen.

De afgelopen jaren zijn verschillende (hooggeplaatste) strijders van al Qa'ida om het leven gekomen in Noordwest-Syrië. Sommigen sneuvelden in de strijd tegen het regime of tegen andere (jihadistische) milities, zoals Hay'at Tahrir al-Sham (HTS). In Noordwest-Syrië heeft HTS de overmacht en slaagt er als enige groep in om een soort van proto-staat te behouden. Met name ISIS heeft het in deze regio zwaar, maar ook al Qa'ida-netwerken hebben beperkte bewegingsvrijheid door HTS. Zo raakte HTS de afgelopen DTN-periode meermaals slaags met jihadistische eenheden, zoals het aan al Qa'ida gelieerde Tanzim Hurras al Din (THD). Verschillende hogergeplaatste THD-strijders kwamen om het leven door gerichte Amerikaanse luchtaanvallen. Deze druk heeft een negatief effect op het vermogen van al Qa'ida om elders in de wereld aanslagen te plegen.

De situatie van ISIS in Syrië en in Irak verschilt van die van aan al Qa'ida gelieerde groeperingen. Waar aan al Qai'da gelieerde groepen in Noordwest-Syrië onder grote druk komen te staan en minder lokale aanslagen kunnen plegen, geldt dit niet voor ISIS. Weliswaar ondervindt ISIS militaire druk van de

Verenigde Staten, Iraakse veiligheidstroepen en de door Koerden gedomineerde *Syrian Democratic Forces* (SDF), maar tegelijkertijd slaagt zij erin om geregeld aanslagen te blijven plegen in Syrië en Irak.

In het voorgaande DTN werd al geconstateerd dat de slagkracht van Al Qa'ida en ISIS om vanuit Syrië en Irak aanslagen te plegen buiten deze regio sterk was afgenomen. In deze situatie is geen verandering gekomen. En wat betreft HTS geldt al jaren dat deze organisatie geen internationale agenda heeft.

Situatie in Afghanistan blijft gunstig voor jihadisten

Sinds 2019 zit de Taliban, de in Afghanistan gevestigde islamistische beweging met een primair binnenlandse agenda, aan de onderhandelingstafel tezamen met de Afghaanse regering en de Verenigde Staten om een eind te maken aan de oorlog die inmiddels bijna twee decennia in het land woedt. De Taliban sloot in februari 2020 een overeenkomst met de regering van Trump over onder meer de terugtrekking van Amerikaanse eenheden uit het land per 1 mei 2021. De Taliban spreekt na een impasse weer met de Afghaanse regering over de agenda die moet leiden tot een dialoog over vrede en de toekomst van Afghanistan.

Vanuit contraterrorisme-perspectief is de belofte van de Taliban relevant dat terroristische groeperingen,zoals Al Qa'ida, niet langer het land mogen gebruiken om internationale aanslagen te plannen. Deze toezegging is echter moeilijk controleerbeer en mede door de geplande terugtrekking van de Amerikanen lastig afdwingbaar. Daarnaast zijn er volgens de Verenigde Naties aanwijzingen dat de Taliban al voor de overeenkomst in 2020 aan Al Qa'ida beloofde dat het een bondgenoot blijft - een relatie die al twee decennia teruggaat. Medio november 2020 waarschuwde NAVO-chef Stoltenberg dat een overhaaste Amerikaanse en NAVO-terugtrekking uit Afghanistan er opnieuw toe kan leiden dat Afghanistan een uitvalsbasis wordt voor terroristen die aanslagen willen plegen in het Westen. De

koers van de nieuwe Amerikaanse president Biden zal zeer bepalend zijn voor de ontwikkelingen in Afghanistan. Hij sprak zich eerder uit voor de stationering van een kleinschalige Amerikaanse contraterrorisme-eenheid in Afghanistan. Twee jaar onderhandelen met de Afghaanse regering en de VS heeft er wel toe geleid dat steeds meer Talibanstrijders ontevreden zijn geraakt. Dit is waarschijnlijk goed geweest voor de groei van ISIS in Afghanistan: anders dan al Qa'ida absoluut geen bondgenoot van de Talibaan. Deze Afghaanse tak van ISIS was eerder al verantwoordelijk voor aanslagen in Iran en Pakistan. Op termijn kan de groepering ook elders in de wereld een dreiging gaan vormen.

Sub-Sahara-Afrika: jihadistische activiteit bedreigt ook westerse belangen

Jihadistische groeperingen geaffilieerd aan al Qa'ida en ISIS vormen in verschillende delen van sub-Sahara Afrika regionale dreigingen. Daarbij kunnen ook westerse en Nederlandse belangen worden geraakt. In Somalië (Oost-Afrika) vormt het aan al Qa'ida geaffilieerde al Shabaab al vele jaren een regionale dreiging. Westerse belangen in de regio zijn daarbij ook doelwit. Bij een aanslag door al Shabaab in de Somalische hoofdstad Mogadishu overleed in januari 2021 een Nederlander van Somalische afkomst. Eind vorig jaar bleek dat deze groepering mogelijk ook een aanslag wilde plegen in de Verenigde Staten. Volgens een in december 2020 vrijgegeven aanklacht van Amerikaanse justitie beraamde een eerder op de Filipijnen gearresteerd Keniaans al Shabaab-lid een 11 september-achtige aanslag op een gebouw in een Amerikaanse stad. Als voorbereiding hierop had hij, onder aansturing van een hooggeplaatste al-Shabaab-commandant in de Filipijnen een pilotenopleiding afgerond die hem kwalificeerde voor een vliegbrevet. Deze ontwikkeling laat zien dat hoewel de dreiging van al-Shabaab hoofdzakelijk regionaal van aard is en de groepering sinds haar oprichting in 2006 nog geen aanslagen in het Westen heeft uitgevoerd, de groep hiertoe mogelijk wel de intentie heeft en daarvoor capaciteiten probeert te ontwikkelen.

In Mozambique (Zuidoost-Afrika) is door de sterke opkomst van een lokale jihadistische groepering die geaffilieerd is aan ISIS, ook in deze regio een dreiging ontstaan met uitstraling naar omringende landen. De groepering, al-Shabaab (geen connectie met al-Shabaab in Somalië), is actief in een gebied van Noord-Mozambique dat grote gasreserves herbergt, waarvoor gasprojecten worden ontwikkeld. Het Franse olie- en gasbedrijf Total is één van de betrokken westerse exploitanten. Het geweld vindt plaats in de nabijheid van de gasprojecten, tot op soms enkele kilometers afstand. Voor Total was de verslechterde veiligheidssituatie een van de redenen om begin januari 2021 een deel van zijn personeel te evacueren. Door de dreiging die uitgaat naar de gasprojecten, lopen ook Nederlandse bedrijven die bij deze projecten betrokken zijn het risico te worden geraakt.

5. Extremisme, radicalisering en polarisatie

Rechts-extremisme gaat online meer ondergronds

Eind oktober 2020 zijn in twee afzonderlijke zaken twee jonge mannen aangehouden op verdenking van 'rechts-extremistische opruiing en misdrijven met een terroristisch oogmerk'. De mannen worden ervan verdacht deel uit te maken van de Amerikaanse rechts-extremistische online groep The Base (zie ook hoofdstuk 1). In Nederland zijn tientallen personen die mede gevoed door extreemrechtse ideeën, online dreigen met geweld. Hoewel de ernst en vooral de waarschijnlijkheid van de dreiging niet in alle gevallen heel groot lijkt, blijft dit een punt van aandacht. Zo is in december 2020 een Nederlandse rechts-extremist veroordeeld tot vier maanden cel (waarvan twee voorwaardelijk), wegens een doodsbedreiging aan een politicus van BIJ1 in een Nederlandse chatgroep. Ook doet het Openbaar Ministerie onderzoek naar mogelijke vervolging van een man voor bedreiging van een antiracisme-activist in een chatgroep.

De online activiteiten van Nederlandse rechts-extremisten en de kleine extreemrechtse en rechts-extremistische actiegroepen verschuiven steeds meer naar de periferie van het internet. Ze zijn de laatste maanden steeds minder actief op grote sociale media platformen zoals Facebook, Twitter en YouTube. Dit komt mede door aanhoudingen wereldwijd en het restrictievere beleid van deze platformen jegens haatuitingen, discriminatie en rechts-extremistische propaganda, waardoor accounts steeds vaker (tijdelijk) werden geblokkeerd of opgeschort. Diverse actiegroepen weken daarom al uit naar alternatieve platformen met nauwelijks restricties, zoals Telegram, Parler, Gab en Bitchute. Op dergelijk platformen hebben ze echter een minder groot bereik. Onderlinge communicatie tussen leden van de actiegroepen verloopt verder grotendeels via versleutelde chats.

Maar ook deze alternatieve platformen komen internationaal steeds meer onder vuur te liggen van de autoriteiten en grote techbedrijven, vanwege hun gebrek aan moderatie op de inhoud van de berichten. Dit kan rechts-extremistische

personen en groepen dwingen terug te keren naar eigen websites of platformen; vanwege de bijkomende kosten en het beperkte bereik is dat geen aantrekkelijke optie voor extreemrechtse personen of groepen. Het risico van een waterbedeffect bestaat, waarbij rechts-extremisten steeds elders online opduiken of zich online afsluiten. Dit kan bijdragen aan het ontstaan van gescheiden online-werelden, filterbubbels en echokamers, waarbinnen geen correcties plaatsvinden, men elkaar bevestigt in het eigen gelijk en (verdere) radicalisering kan plaatsvinden. Overigens betekent deze online verschuiving geenszins dat platformen als Twitter, Facebook, YouTube en Instagram vrij zijn van extreemrechtse uitingen, maar het zijn vooral meelopers die daar actief blijven. Het blijkt ondoenlijk voor de grote platformen om alle inhoud te modereren en het stijgende aantal radicale accounts aan te pakken.

Blijvende (online) polemiek tussen extreemrechts en -links

Er blijft sprake van wisselwerking tussen extreemrechtse en –linkse activisten. Niet alleen kunnen rechtse demonstraties soms rekenen op linkse tegendemonstraties, ook online volgen actievoerders uit beide kampen elkaar op de voet. Zo lijken enkele extreemlinkse personen geïnfiltreerd in enkele besloten Nederlandse rechts-extremistische online groepen, waar onder meer over wapens en geweld wordt gesproken (zie hoofdstuk 2). Door dit verborgen rechts-extremistische online landschap vrij gedetailleerd in kaart te brengen, kunnen extreemlinkse personen informatie opdoen voor toekomstige tegenacties. Daarnaast probeert men het publiek via openbare publicaties te informeren en te waarschuwen voor de mogelijke gevaren van deze online groepen.

Deze wisselwerking manifesteert zich ook via ‘doxing’: de online publicatie van privégegevens van tegenstanders, vaak met de bedoeling om deze personen te ‘ontmaskeren’, beschadigen of intimideren. Dit kan door betrokkenen als intimiderend worden ervaren. Doxing vindt overigens niet alleen plaats vanuit gekende ideologische groepen, maar ook

vanuit groepen die zich richten tegen de overheid of beleidsonderdelen. Vanuit extreemlinkse hoek zijn politici, hoge ambtenaren, bedrijven en organisaties die betrokken zijn bij het asiel- en uitzettingsbeleid al jarenlang doelwit van doxing en 'naming and shaming'. Ook worden gegevens gepubliceerd van rechtse actievoerders, of personen en bedrijven die rechtse demonstraties faciliteren. Extreemrechtse accounts richten hun vizier op extreemlinkse actievoerders, maar ook op vermeende linkse docenten, rechters, ambtenaren, journalisten en andere publieke personen. Met het openbaar maken van persoonlijke informatie willen ze de veronderstelde linkse hegemonie in de samenleving doorbreken. Linkse pogingen om zelf de rechtse doxing-accounts te ontmaskeren hebben nog niet geleid tot een stop of afname hiervan. Het is niet ondenkbaar dat de online polemiek op termijn ook leidt tot fysieke acties, bijvoorbeeld om doxing te stoppen. Landelijke verkiezingen kunnen (online) confrontaties tussen links en rechts stimuleren.

Polarisatie

In het DTN wordt over negatieve vormen van polarisatie geschreven omdat deze kunnen bijdragen aan maatschappelijke onrust en/of een voedingsbodem kunnen vormen voor radicaliseringsprocessen. Bij de hieronder beschreven onderwerpen vindt protest of gepolariseerd debat plaats dat leidt (of kan leiden) tot verharding, zowel in het digitale domein als in de fysieke wereld. De NCTV wijst er al jaren op dat in tijden van heftige polarisatie in een bredere maatschappelijke context potentieel gewelddadige eenlingen (PGE'ers) zich gesterkt kunnen voelen om een geweldsdaad te begaan.

Grimmige toon bij aanhoudend coronaprotest

Met het voortduren van de coronapandemie houdt ook het protest tegen de beperkende maatregelen aan. Hoewel de maatregelen tegen de verspreiding van COVID-19 doorgaans worden geaccepteerd en nageleefd door het grootste deel van de bevolking, spreekt een diverse groep zich juist uit tegen de maatregelen. De in DTN 53 gesignaleerde ontwikkelingen

hebben zich doorgezet: het meeste protest vindt plaats op sociale media en kan soms felle en dreigende vormen aannemen. Fysieke manifestaties zijn geregeld grimmig en leiden tot openbare ordeproblematiek, maar verharding richting extremisme blijft vooralsnog beperkt. En terwijl extreemrechtse personen aansluiting vinden bij het coronaprotest, keert extreemlinks zich er juist vanaf.

Er vindt een zekere kruisbestuiving plaats tussen actiegroepen die zich tegen het overheidsbeleid verzetten en complotdenkers. Personen die onderdeel uitmaken van beide onlinegemeenschappen delen complotconstructies, desinformatie en misinformatie over (de aanpak van) het virus. De overname van complotdenken draagt bij aan een verharding op sociale media, maar ook tijdens fysieke protesten. De online ventilatie van vaak legitieme grieven wordt afgewisseld met bedreigingen richting politici, journalisten en wetenschappers en het verspreiden van doxinglijsten. Sommige van zulke online bedreigingen hebben een serieus karakter. Dit heeft tot meerdere aanhoudingen geleid. Zo is in december een 40-jarige man gearresteerd op verdenking van het dreigen met een terroristisch misdrijf. Hij staat bekend om zijn uitlatingen jegens de Nederlandse overheid, de coronamaatregelen en de politie en schreef online felle anti-overheidsretoriek. Op YouTube zou de man hebben gedreigd met vuurwapengeweld. Bij zijn arrestatie droeg hij een vuurwapen, maar er zijn geen aanwijzingen dat hij ook concrete voorbereidingen had getroffen om zijn online bedreigingen daadwerkelijk uit te voeren.

Ook richten actievoerders zich soms direct tot politie, journalisten, politici, wetenschappers, of medici, zowel tijdens demonstraties als op een andere wijze. Dit kan bijvoorbeeld gaan om het bezorgen van dreigbrieven op huisadressen van personen die betrokken zijn bij de aanpak van COVID-19, maar ook om niet-strafbare acties die intimiderend kunnen overkomen. Het sturen van brieven met ongefundeerde waarschuwingen over strafvervolging aan duizenden huisartsen omtrent de coronavaccins is daar een voorbeeld van. De

persoonlijke benaderingen, soms harde protestvormen en vele (online) bedreigingen zijn zorgelijk, maar het aantal extremistische geweldsincidenten gerelateerd aan corona is vooralsnog beperkt. Behalve de brandstichtingen bij zendmasten, voornamelijk in april en mei vorig jaar, gaat het om enkele vernielingen bij GGD-teststraten zoals in het Noord-Hollandse Bovenkarspel op 3 maart jongstleden.

Internationale polarisatie door 'cartoonaanslagen' resoneert ook hier

De internationale polarisatie rond het thema vrijheid van meningsuiting in nasleep van de 'cartoonaanslagen' resoneerde ook in Nederland. Kort na de terroristische aanslagen in Frankrijk en Oostenrijk (zie hoofdstuk 3) en de internationale blasfemiediscussie startte een politiek-salafistische imam een petitie tegen het beledigen van de profeet Mohammed. Deze petitie werd uiteindelijk ruim 120.000 keer ondertekend, hoewel door het ontbreken van NAW-gegevens het aantal unieke ondertekenaars noch hun herkomst of ideologische gezindte onduidelijk blijft. Mede vanwege de ongelukkige timing en het feit dat docenten in Rotterdam en Den Bosch terzelfdertijd in relatie tot spotprenten online werden bedreigd, zorgde deze petitie voor een gepolariseerd debat.

Een buitenwettelijke actie die ook plaatsvond in de periode van de 'cartoonaanslagen' en de blasfemiediscussie betrof een bedreiging aan PVV-leider Geert Wilders door een Turkse Nederlander. De man deelde, waarschijnlijk vanuit Turkije, een video waarin hij een pistool afvuurde op een portret van de politicus. Op dat moment was Wilders verwikkeld in een gepolariseerde online polemiek met president Erdogan over het belang van de vrijheid van meningsuiting versus blasfemie. Vanuit een deel van de Turkse Nederlanders volgden online duizenden vijandige reacties gericht tegen de Franse president Macron, Wilders en de Nederlandse overheid. De online-berichten die Erdogan ondersteunden waren niet alleen van islamitische organisaties, maar ook uit de hoek van Turkse nationalisten. Ook sommige niet-Turkse moslims in Nederland deden hieraan mee. Grote protesten en demonstraties vanuit

de Turkse gemeenschap in reactie op de publicaties van een spotprent van Erdogan door Wilders vonden in Nederland niet plaats. Behalve tijdens de ruzie tussen Erdogan en Wilders neemt het aantal bedreigingen richting de politicus toe zodra er internationale gebeurtenissen en incidenten plaatsvinden waarbij de islam een rol speelt en waarop hij reageert. Dit was het geval toen het strafrechtelijk proces rondom de aanslagplegers van Charlie Hebdo aanving en ten tijde van de onthoofding van Paty.

Ondermijnende boodschap van enkele informele salafistische lesinstituten

In Nederland bieden salafistische centra regelmatig informele lessen aan. Het lesaanbod van een kleine groep van die informele salafistische lesinstituten omvat leerstellingen waarin uitsluiting van en intolerantie, haat en afkeer jegens andersdenkenden en andersgelovigen besloten ligt. Een dergelijk lesaanbod is met name zorgelijk wanneer deze bestemd is voor kinderen en andere kwetsbare groepen. De publieke boodschap die deze salafistische informele lesinstituten uitdragen, is soms gematigder dan de inhoud van het aanbod achter de schermen. Wanneer sprake is van een dergelijk intolerant lesaanbod zaaien instituten strafrechtelijk gezien veelal geen haat, maar deze lessen kunnen wel een dergelijk effect hebben en er kan een polariserende werking vanuit gaan. Het kan er namelijk voor zorgen dat bevolkingsgroepen tegen elkaar worden opgezet en het kan (op termijn) bijdragen aan radicalisering van jongeren. Hierdoor wordt de ‘horizontale’ dimensie van de democratische rechtsorde (de onderlinge relaties tussen burgers) ondermijnd. De intolerante, afkerige boodschap kan op termijn in potentie ook de ‘verticale’ dimensie van de democratische rechtsorde (de relatie tussen burgers en overheid) ondergraven.

Hoewel het salafisme binnen de moslimgemeenschap slechts een kleine minderheid vormt, blijft het lesaanbod van andere islamitische stromingen achter. Dit betekent dat het salafisme in feite een disproportionele invloed heeft op de moslimgemeenschap.

Over het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland

Nederland werkt met een systeem van dreigingsniveaus die aangeven hoe groot de kans is op een terroristische aanslag. De NCTV publiceert hiertoe driemaal per jaar het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN), een globale analyse van de nationale en internationale terroristische dreiging tegen Nederland. Het DTN is gebaseerd op informatie van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en van de politie, openbronneninformatie, informatie van buitenlandse partners en analyses van ambassadepersoneel.

Uitgave
Nationaal Coordinator
Terrorismebestrijding en Veiligheid

Postbus 20301, 2500 EH Den Haag
Turfmarkt 147, 2511 DP Den Haag
070 751 5050

www.nctv.nl
info@nctv.minjenv.nl
@nctv_nl

April 2021